

CENTENAR LECA MORARIU

TRAIAN CANTEMIR

Lingvist și istoric literar, scriitor și folclorist, Leca Morariu (n. 1886) a intrat în viața spirituală a Bucovinei datorită unei activități persistente și prodigioase, susținută până în ultimele clipe ale existenței. Inaugurându-și munca într-o vreme când cultura românească din Țara de Sus a Moldovei avea nevoie de cadre tinere care să-i împlinească aspirațiile spre mai înalt, filologul de la Cernăuți își dă întreaga contribuție la promovarea disponibilităților intelectuale pe care le surprinde în regiune. Face operația aceasta întâi ca profesor de liceu, predând tinerelor generații ecuațiile gramaticii franceze și apoi fluxul evolutiv al literaturii acesteia. Ulterior, devenit cadru didactic universitar, își continuă strădania de iluminare a celor dornici de carte, limitându-se la limba și literatura română.

Cursurile sale s-au bucurat întotdeauna de o afluență masivă de studenți, nu numai pentru că abordau subiecte de răscruce, ci și pentru că erau prezentate într-o limbă fluentă, cu inflexiuni cronicărești. La particularitățile artistice reținute trebuie adăugată în plus starea afectivă în care erau înfățișate pe parcursul expunerii. Vibrând intens la derularea aspectelor de zbucium întâlnite în biografia scriitorilor analizați, conferențiarul ajungea uneori până la lacrimi. Manifestări de asemenea gen se înregistrau de obicei atunci când sublinia condițiile mizere în care a viețuit nefericitul Eminescu sau când se reținea asupra neajunsurilor materiale de care a suferit Ciprian Porumbescu.

Ca lingvist s-a evidențiat în special cu ocazia analizei verbului predicativ, căruia îi descifrează transformările fonetice prin care a trecut. Pentru că înaintea lui planau o serie de dubii referitoare la formele evolutive ale acestei părți morfologice, el face lumină în problema desbătută, stabilind adevărul.

Înclinația pentru cuprinderea cât mai largă a faptelor de limbă și a interpretării lor nu se concretizează numai în studiul efectuat asupra verbului predicativ, ci și într-o serie de note lingvistice făcute pe marginea unor vechi manuscrise bisericești și laice, descoperite de el în mănăstirile din Bucovina. Prețuind limba vechilor cazanii și analizând-o sub aspect evolutiv, a încredințat rezultatul studiilor întreprinse tiparului pentru a le face unanim cunoscute. A intenționat în felul acesta să demonstreze nu numai valoarea de conținut a manuscriselor, ci și faptul că sub stăpînirea austriacă poporul român și-a continuat promovarea culturii străbune chiar și în aceste împrejurări vitrege.

Interesul manifestat de Leca Morariu pentru limba noastră strămoșească reiese nu numai din studiul manuscriselor descoperite, ci și din preocupările lui de ordin dialectal. Exceptînd dialectul daco-român căruia i-a acorda atenție permanentă, a stăruit îndelung și asupra celui istro-român. Ajungînd, din întîmplare, în peninsula inospitalieră a Istriei, cunoaște acolo o nouă fracțiune a etniei noastre naționale care-l atrage subit și de care nu se mai desparte niciodată. Textele dialectale culese din cuprinsul celor șapte localități așezate sub muntele Ucika și mai tîrziu din Jeliănu ascuns în ținutul Carstului, au oferit posibilitatea unor bogate note referitoare la particularitățile limbii românești.

Pentru că Leca Morariu n-a fost numai un cercetător de marcă, ci și un literat cu vechi state de prezență, însemnările zilnice pe care le-a făcut în Istria au luat proporții extinse, constituindu-se într-un prim volum căruia i-a spus „Pe drumuri ciribire“. În paginile lui, lingvistul nu-i la prima manifestare de asemenea gen. Descrieri de călătorie a mai făcut și alte dăți. Toate însă numai în perimetrul geografic al țării, indiferent că una a întreprins-o „La munte“, iar alta la mare, la „Cetatea Albă“. În cuprinsul lor, dragostea pentru peisajul românesc e veșnic vie și prezentă. Ea alimentează pagini întregi de reușite descrieri poetice, imprimîndu-le un lirism cald și benefic, care impresionează.

Colaborator, inițial, al „Junimii literare“ și al „Convorbirilor literare“, renunță curînd la ospitalitatea acestor publicații pentru a recurge la mijloace proprii. Editînd „Făt-Frumos“ și mai tîrziu „Fond și formă“, își descarcă, în paginile lor, nu numai studiile elaborate, ci și opiniile critice în legătură cu mișcarea literară din țară. Scrisul său nu cunoaște forme de condescendență, ci spune lucrurilor pe față. Din cauza aceasta are, nu o dată, de înfruntat riposte acidulate. Nu cedează în fața lor, pentru că n-a înțeles să renunțe la atitudinea intransigentă pe care a arborat-o, considerînd că opinia sinceră este o obligație de prim ordin.